



## L'anàlisi de la desigualtat de gènere a partir d'indicadors sintètics: la bretxa en l'activitat laboral

La participació de les dones en el treball remunerat continua presentant notables desigualtats en relació amb la dels homes: menys activitat, menys salaris i concentració en activitats «feminitzades» i, per això mateix, devaluades, forma part de la realitat actual, tot i que el manteniment en l'activitat remunerada de les dones quan es casen i/o tenen fills ha representat un canvi transcendental en les darreres tres dècades a la nostra societat.

En aquestes pàgines es compara, a partir d'uns indicadors bàsics, la situació de les Illes Balears amb la del conjunt d'Espanya, per calibrar, d'una forma senzilla, quina tendència presenta la desigualtat en l'activitat remunerada en funció del sexe. Però, a més, el que representa en la construcció de la identitat «masculina» i «femenina» és diferent, i això no es reflecteix en les dades de què es disposa. La identitat «masculina normativa» encara s'articula més exclusivament a partir del treball remunerat, mentre que per a les dones el rol de treballadora encara és vist per un sector important de la població (homes i dones) com a complementari o secundari.

A més, els homes i les dones no són dos col·lectius uniformes: es tracta d'una simplificació. L'edat, la nacionalitat, el nivell d'estudis, la qualificació, travessen els principals trets en relació amb el mercat de treball.

A l'últim, la participació en l'activitat remunerada de dones i homes no és dissociable del que succeeix a la llar: qui i com té cura dels fills i altres parents i com es distribueix el temps entre la vida laboral i la vida privada condiona i és condicionat per les pautes de l'activitat remunerada. Els indicadors sobre distints aspectes de la participació laboral de dones i homes permetran compondre una primera peça per a un diagnòstic de conjunt sobre la situació de la dona a les Illes Balears.



### > Es redueixen més les diferències entre la taxa d'activitat de les dones i la dels homes arran de la crisi

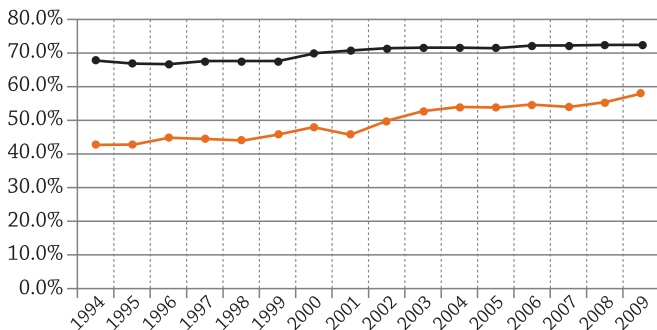
La taxa d'activitat de les Balears és històricament més elevada que la del conjunt de l'Estat, tant per a homes com per a dones. Si es compara la sèrie de taxes d'activitat d'Espanya i les Illes Balears des de 1994, s'observa com tot i que l'activitat remunerada de les dones continua essent menor que la dels homes, s'ha reduït força la diferència, que per a les Illes Balears el 1994 superava els 26 punts i que el 2009 és de 15 punts. I cosa que també és significativa: la distància entre l'activitat de les dones i els homes continua essent més petita a les Illes Balears en comparació amb Espanya amb els mateixos valors que ara fa quinze anys (2 punts).

La tendència a la reducció de la distància pel que fa a l'activitat remunerada no és lineal, fins i tot hi ha un any, el 2001, que augmentà la distància, en especial a les Illes Balears, ja que es va donar al mateix temps un augment de la taxa d'activitat masculina i un descens de la femenina: llavors, des de l'any 2001 fins a l'any 2004, es produeixen reduccions en les diferències amb més força que al conjunt de l'Estat, però només els últims dos anys, el 2008 i el 2009, es detecta una reducció clara com a conseqüència de l'efecte de la crisi laboral en sectors especialment masculinitzats.

Un factor que reforça la tendència a la disminució de la bretxa d'activitat entre dones i homes a les Illes Balears és l'elevada immigració, atès que la taxa d'activitat de les dones immigrades és superior a la de les autòctones (un 68,8% i un 57,9%, respectivament, el

2009), i encara és més elevada la de les immigrades extracomunitàries (un 74,3%). En tots els casos, l'activitat és superior a la que presenten aquests col·lectius en el conjunt de l'Estat. A més, la bretxa entre l'activitat d'homes i dones immigrades és més petita que la del conjunt de la població a les Illes Balears (12,2 i 15,5 punts, respectivament, el 2009).

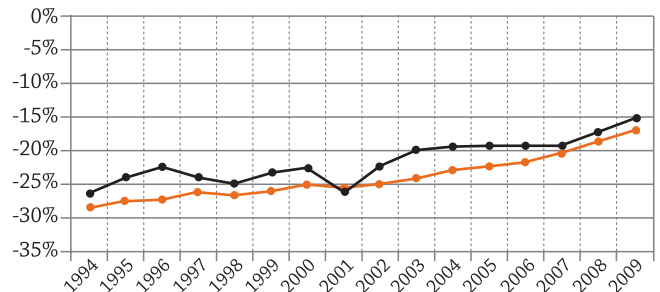
Taxa d'activitat segons sexe a les Illes Balears, 1994-2009



● Homes ● Dones

Font: INE. EPA

Ràtio de la taxa d'activitat segons sexe a Espanya i a les Illes Balears, 1994-2009



● Illes Balears ● Espanya

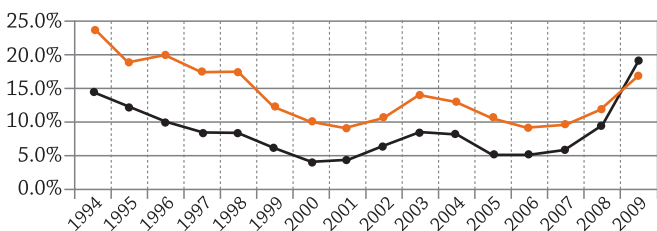
Font: INE. EPA

## > Per primer cop, les dones pateixen menys atur

La taxa d'atur de les dones a Espanya i a les Illes Balears ha estat les darreres dècades clarament més alta que la masculina i una de les més elevades de la Unió Europea. Es pot parlar d'un fenomen estructural de més atur femení que travessava tots els sectors productius. El 1994 la diferència era de 12 punts a Espanya i de 9,3 a les Illes Balears. Des de llavors les diferències entre l'atur de dones i homes s'han reduït gradualment, a la vegada que tendien a convergir cada cop més les dades de les Illes i les del conjunt de l'Estat. Però és des de 2007 que s'observa una reducció dràstica, i el 2009 per primer cop l'atur femení a les Illes Balears és inferior al masculí, mentre que a Espanya és pràcticament equivalent. L'impacte de la crisi, sobretot entre els homes joves i en sectors masculinitzats, com

ara el de la construcció, explica aquestes dades. El quart trimestre de 2009 la taxa d'atur a les Illes Balears dels menors de 25 anys homes va ser del 47,6%, mentre que la de les dones fou del 22,8%, o sigui, menys del doble, i les diferències han estat molt més pronunciades que al conjunt de l'Estat, on només hi ha cinc punts de diferència. Manca per saber fins a quin punt es tracta o no d'un tret conjuntural que canviarà en redreçar-se la situació econòmica.

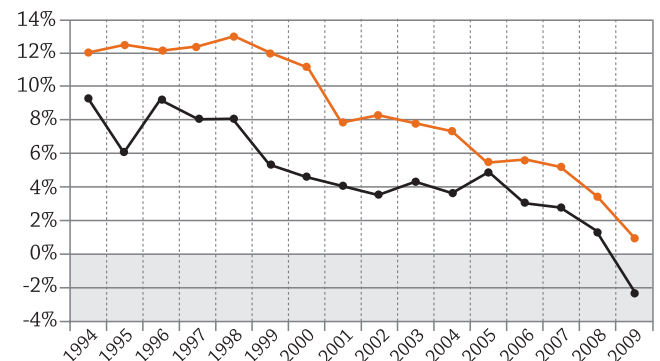
Taxa d'atur segons sexe a les Illes Balears, 1994-2009



● Homes ● Dones

Font: INE. EPA

Ràtio de la taxa d'atur segons sexe a Espanya i a les Illes Balears, 1994-2009



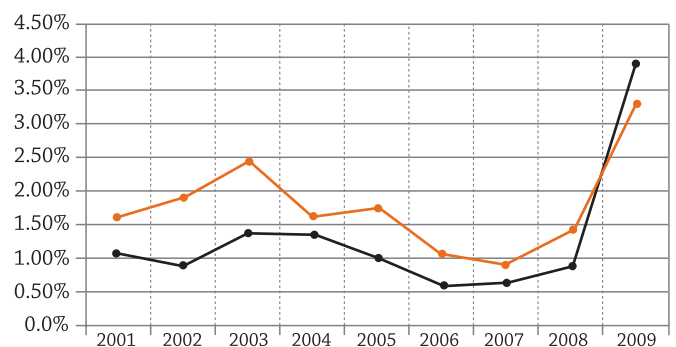
● Illes Balears ● Espanya

Font: INE. EPA

## > ... i menys incidència de l'atur de llarga durada

A la primera dècada del nou segle l'atur de llarga durada de les dones sempre s'ha situat per sobre del dels homes a Espanya, i com en els altres indicadors s'ha produït una reducció significativa de la distància. Pel que fa a les Illes Balears, el 2001 la diferència en la taxa d'atur de dones i homes era mínima (0,6 punts), i després d'un període de lleuger augment entre el 2003 i el 2005, la distància en el cas de les Illes Balears pràcticament s'ha anul·lat; l'any 2009 per primer cop l'atur de llarga durada dels homes ha estat lleugerament més alt a les Illes Balears.

Taxa d'atur de llarga durada segons sexe a les Illes Balears, 1994-2009



● Homes ● Dones

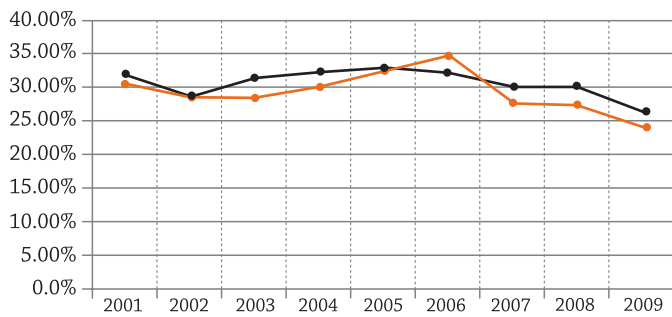
Font: INE. EPA



## > A les Illes Balears les dones pateixen menys temporalitat

En general les dones a les Illes Balears han tingut taxes de temporalitat més baixes que els homes a la darrera dècada; la diferència, que havia arribat a 3,3 punts el 2008, s'ha reduït l'últim any, quan la temporalitat dels homes ha disminuït en prop de cinc punts i la de les dones en tres. En canvi, a Espanya, la situació és ben diferent: la temporalitat de les dones ha estat i és més alta i la distància tot just s'ha reduït els últims nou anys. Aquest fet es relaciona amb el pes del sector de la construcció, que pateix més temporalitat.

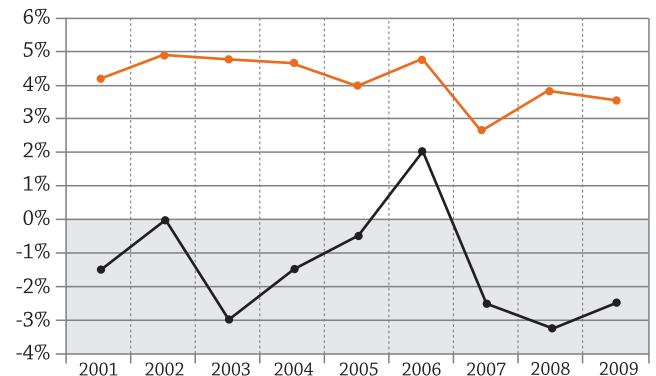
■ Taxa de temporalitat segons sexe a les Illes Balears, 2001-2009



● Homes ● Dones

Font: INE. EPA

■ Ràtio de la taxa de temporalitat segons sexe a Espanya i a les Illes Balears, 2001-2009



● Illes Balears ● Espanya

Font: INE. EPA

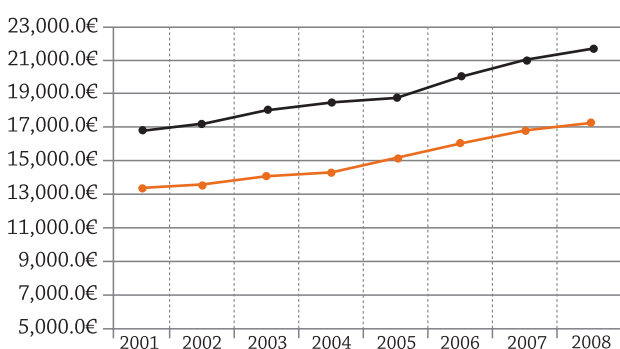
## > I també són més petites les diferències salarials

Perdura la discriminació salarial, que és el resultat de distints factors: en primer lloc, una presència més gran del treball a temps parcial; en segon lloc, la ubicació en nínxols laborals feminitzats amb més males remuneracions, com ara les feines domèstiques o de serveis; i en tercer lloc, la desigual retribució a iguals tasques.

Les diferències salarials són més baixes a les Illes Balears que a Espanya a la sèrie analitzada des de 2001, pel fet que els salaris dels homes s'assemblen més als de les dones a les Illes Balears, és a dir, són considerablement més baixos que la mitjana de l'Estat, mentre que les diferències són més petites en les retribucions femenines, cosa que és ben característica d'una economia especialitzada en serveis poc qualificats i en què predomina un mercat de treball secundari.

Però, a més, les diferències no es redueixen: tot al contrari, es mantenen força estables i fins i tot tendeixen a augmentar, en particular l'últim any, i més a Espanya que a les Illes Balears.

■ Salaris segons sexe a les Illes Balears, 2001-2008



● Homes ● Dones

Font: Agència Estatal Administració Tributària

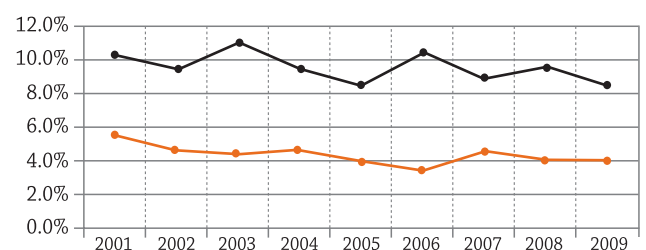
## > En canvi, el sostre de vidre és més gran a les Illes Balears

El sostre de vidre es refereix a les limitacions i els entrebancs que es troben les dones per assolir llocs de responsabilitat laboral i es manifesta, entre altres indicadors, en les ràtios de dones i homes que ocupen llocs directius a l'empresa pública o privada o són empresaris o professionals.

A les Illes Balears les dones empresàries se situen en un 4%, i els homes, en el doble, un 8,4%. La diferència és més gran que per a Espanya pel fet que precisament la proporció d'homes empresaris és més baixa al conjunt de l'Estat. Però el més important és que les diferències s'han mantingut estables; no s'observa una millora substantiva en el període més recent.

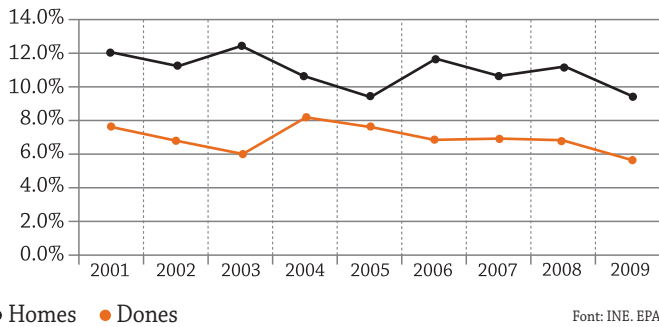
Pel que fa als llocs de direcció, persisteix la presència més baixa de dones directives, i la diferència és més gran a les Illes Balears que a Espanya. L'últim any, 2009, s'ha reduït més la proporció d'homes directius, cosa que ha suposat que la distància sigui ara lleugerament menor.

■ Percentatge de persones empresàries segons sexe a les Illes Balears, 2001-2009



● Homes ● Dones

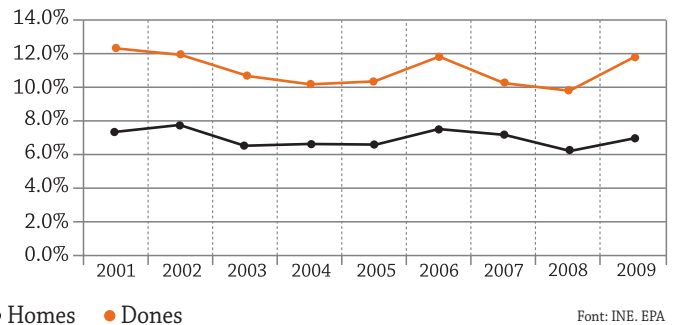
Font: INE. EPA

**Percentatge de persones directives segons sexe a les Illes Balears, 2001-2009**


El sostre de vidre també es fa palès al món universitari: a la Universitat de les Illes Balears, el curs 2007-2008 un 37,8% del personal docent i investigador eren dones, quan deu anys abans la proporció se situava en el 33,05%.

Tal com es recull en els Informes de Situació que elabora l'Oficina per a la Igualtat d'Oportunitats entre Dones i Homes de la UIB, es detecta, a més d'una segregació horitzontal, una forta segregació vertical, de tal manera que el 80% dels catedràtics d'universitat són homes i només el 20% són dones, mentre que les proporcions són del 66% d'homes i el 34% de dones quan es tracta de titulars d'universitat, i les proporcions tendeixen a aproximar-se a mesura que baixa la categoria laboral. Aquestes xifres són semblants a

mitjana del conjunt d'universitats espanyoles, on per al curs 2006-2007 hi havia un 13,9% de catedràtics d'universitat i entorn del 36,5% de titulars.

**Percentatge de personal tècnic i professional científic segons sexe a les Illes Balears, 2001-2009**


L'indicador referit al personal tècnic i professional científic és l'únic que presenta a la sèrie analitzada, des de 2001, ràtios favorables a les dones: en una tendència força estable, les diferències se situen entre els tres i quatre punts a les Illes Balears i entre els cinc i sis al conjunt de l'Estat. Cal esmentar que després d'uns anys (el 2004 i el 2005) en què la distància es reduí, els últims anys mostren una tendència, sobretot a les Illes Balears, a l'alça, és a dir, augmenten més les dones tècniques i professionals científiques que els homes d'aquestes categories.

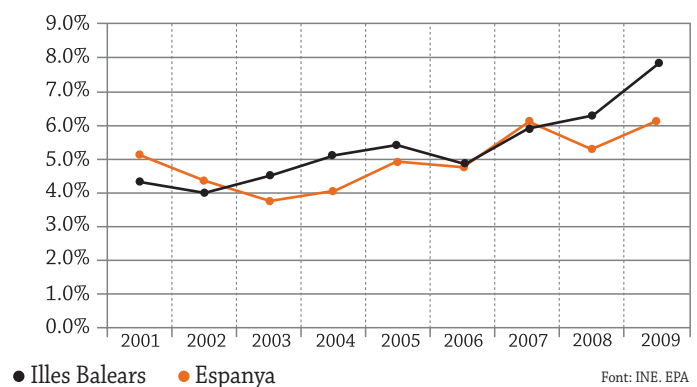
## > La bretxa de gènere en relació amb l'activitat és més petita a les Illes Balears...

A partir del conjunt d'indicadors anteriors, s'ha elaborat un indicador sintètic d'activitat laboral per aproximar-se a l'evolució de la bretxa de gènere en aquesta dimensió. L'indicador s'obté a partir de les sèries normalitzades a l'escala 0-10 que acompanyen cada indicador, aplicant una regla de tres simple als resultats corresponents i atorgant a cada un el pes que s'indica a continuació:

1. Taxa d'activitat de les dones (ràtio entre dones i homes)	2,5
2. Taxa d'atur de les dones (ídem)	1,5
3. Taxa d'atur de llarga durada de les dones (ídem)	1
4. Taxa de temporalitat en l'ocupació de les dones (ídem)	1
5. Salari mitjà de les dones (ídem)	1
6. Dones empresàries amb assalariats (ídem)	1
7. Dones en la direcció d'empreses i de l'Administració pública (ídem)	1
8. Dones professionals científiques i intel·lectuals (ídem)	1
<b>Total</b>	<b>10</b>

El resultat de l'evolució des de 2001 a 2009 reflecteix, en primer lloc, una posició més bona de les Illes Balears, en comparació amb el conjunt de l'Estat, en la major part del període considerat; en segon lloc, una lleugera disminució de la desigualtat, que s'ha fet més evident a les Illes Balears només durant el 2009.

Els indicadors laborals que fan que les Illes Balears se situïn en més bona posició que la mitjana estatal són una taxa més alta d'activitat, una taxa més baixa d'atur i menys diferència salarial. En definitiva, la combinació dels efectes de la crisi en sectors laborals formals més masculinitzats i la pitjor situació salarial de les Illes Balears en comparació amb Espanya són els factors decisius que fan que la bretxa en l'activitat laboral sigui més petita. En altres paraules, la bretxa es redueix perquè empitjora la situació laboral dels homes més que perquè millori la de les dones.

**Evolució de l'indicador Sintètic d'Activitat, 2001-2009**


La construcció de l'indicador sintètic s'ha basat en els indicadors pel conjunt de l'Estat del Baròmetre Social de España ( [www.barometrosocial.es](http://www.barometrosocial.es) )

CRÈDITS | Número 3 · Març 2010

Edició i producció: **Observatori Social de les Illes Balears**  
Web: <http://www.uib.es/gi/osib/>  
E-mail: [osib@uib.es](mailto:osib@uib.es)

Disseny i maquetació: [www.accentgrafic.com](http://www.accentgrafic.com)  
Impressió: Gràfiques Rubines  
Dip. legal: PM 2343-2009